

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Кравченко Т.В.

Логістика у ресторанному господарстві

Навчальний посібник для студентів
спеціальності «Професійна освіта. Харчові технології»

Умань 2017

УДК (65.012.36:664) (075.8)
ББК (65.291.59:65.431) я73
К 78

Логістика у ресторанному господарстві : навчальний посібник / уклад. Т.В. Кравченко. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2017. – 161 с.

У навчальному посібнику розкрито теоретичні основи і практичні рекомендації з управління матеріальними, сервісними, інформаційними та іншими потоками на основі концепцій та принципів логістики у закладах ресторанного господарства.

Рекомендовано для студентів факультетів професійної освіти спеціальності «Професійна освіта. Харчові технології».

Рецензенти:

Дейниченко Григорій Вікторович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри устаткування харчової і готельної індустрії ім. М.І. Беляєва Харківського державного університету харчування та торгівлі, академік Української технологічної академії, Заслужений діяч науки і техніки України

Ткачук Станіслав Іванович, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету професійної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Затверджено:

Вченою радою факультету професійної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол №10 від 30 березня 2017 року).

УДК (65.012.36:664) (075.8)
ББК (65.291.59:65.431) я73
К 78

ЗМІСТ

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Лекція №1. Тема: Концептуальні основи логістики _____	5
Лекція №2. Тема: Моделювання логістичних систем у ресторанному господарстві _____	15
Лекція №3. Тема: Логістика постачання у ресторанному господарстві _____	20
Лекція №4. Тема: Транспортна та виробнича логістика у ресторанному господарстві _____	24

ПРАКТИЧНІ РОБОТИ

Практична робота №1. Тема: Системний підхід як методологічна база логістики _____	27
Практична робота №2. Тема: Логістичні системи управління матеріальними запасами _____	33
Практична робота №3. Тема: Види та планування транспортних маршрутів _____	45
Практична робота №4. Тема: Логістичні системи керування матеріальними потоками у виробництві _____	50
Практична робота №5. Тема: Побудова логістичної системи збуту _____	59
Практична робота №6. Тема: Використання в логістиці технології автоматизованої ідентифікації штрихових кодів _____	69

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота №1. Тема: Концептуальні основи логістики _____	73
Самостійна робота №2. Тема: Моделювання логістичних систем у ресторанному господарстві _____	83
Самостійна робота №3. Тема: Логістика постачання у ресторанному господарстві _____	88
Самостійна робота №4. Тема: Логістика запасів у ресторанному господарстві _____	98
Самостійна робота №5. Тема: Транспортна логістика у ресторанному господарстві _____	105
Самостійна робота №6. Тема: Виробнича логістика у ресторанному господарстві _____	112
Самостійна робота №7. Тема: Збутова логістика у ресторанному господарстві _____	120

Самостійна робота №8. Тема: Логістичний сервіс у ресторанному господарстві _____	125
Самостійна робота №9. Тема: Інформаційна логістика у ресторанному господарстві _____	140
Глосарій _____	155
Рекомендована література _____	160

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Лекція №1

Тема: Концептуальні основи логістики

1. Основні поняття й визначення логістики

Логістика

У підприємницькій діяльності, економічній і науковій літературі не існує однозначної думки щодо визначення логістики. На нашу думку існує три основних підходи.

Перша група визначень пов'язана з *функціональним підходом* до руху товарів, тобто керуванням всіма фізичними операціями, які треба виконувати під час доставки товарів від постачальника до споживача.

Найбільш поширеним визначенням, яке цитується більшістю вітчизняних і зарубіжних вчених, є тлумачення Ради логістичного менеджменту США, зроблене в 1985 р., яке уже згадувалося вище.

У поширеному на теренах СНД словнику термінів з логістики авторів Рудникова А.М., Резера С.М. є таке визначення:

«Логістика – це наука про планування, контроль та управління транспортуванням, зберіганням та іншими матеріальними і нематеріальними операціями, що здійснюються в процесі доведення сировини і матеріалів до виробничого підприємства, внутрішньозаводської переробки сировини, матеріалів і напівфабрикатів, доведення готової продукції до споживача у відповідності з інтересами і вимогами останнього, а також передача, зберігання і обробка відповідної інформації».

Найбільш загальне визначення логістики дає відомий російський вчений Сергєєв В.І.:

«Логістика – це наука про управління матеріальними потоками, пов'язаними з ними інформацією, фінансами і сервісом у певній мікро-, мезо або макроекономічній системі для досягнення поставлених перед нею цілей з оптимальними затратами ресурсів».

Інший погляд на логістику відображає її інтегруючу і координуючу роль в управлінні підприємством як суб'єктом господарювання.

«Логістика – це управління спільною діяльністю різних підрозділів компанії, а також інших організацій по ефективному просуванню товарів і послуг впродовж наскрізного ланцюга «закупівля сировини – виробництво – розподіл – продаж – споживання» на основі інтеграції й координації усіх операцій, процедур і функцій, що виконується в рамках даного процесу» (Координаційна рада з логістики, Росія).

«Логістика – це інтегральний інструмент менеджменту, який сприяє досягненню стратегічних, тактичних і оперативних цілей організації бізнесу за рахунок ефективного з точки зору зниження загальних витрат і задоволення вимог кінцевих споживачів до якості продукції й послуг управління матеріальними і/або сервісними потоками, а також супровідними потоками інформації та фінансових коштів».

Останнє визначення Сергєєв В.І. називає більш вузьким.

Третій підхід до визначення логістики на сучасному етапі пов'язаний з розвитком теорії Supply Chain Management (управління ланцюгами поставок). Згідно визначення Логістичної європейської асоціації «*Логістика – це частина процесу в ланцюгах поставок, в ході якого планується, реалізується і контролюється ефективний і продуктивний потік товарів, їх запаси, сервіс і відповідна інформація від точки їх зародження до точки поглинання (споживання) з метою задоволення вимог споживачів*».

Отже, наведені визначення логістики швидше відрізняються за формою, а не за суттю. Їх еволюція свідчить про постійне розширення сфер і видів діяльності, що пов'язуються з логістикою, а також про розвиток самої теорії і методології цієї науки.

Практичний потенціал логістики першими передбачили американські фахівці Пол Конверс і Пітер Драукер. Вони визначили її потенційні можливості як «останній рубіж економії витрат» і «непізнаний материк економії». Потім їх точку зору поділили багато теоретиків логістики. Такі американські дослідники, як М. Портер, Д. Сток і деякі інші, вважають, що логістика вийшла за межі її традиційного вузького визначення і має велике значення у стратегічному керуванні й плануванні фірми.

Різні визначення логістики обумовлені низкою причин. Одна із них полягає у специфіці й різниці масштабів задач, які намагаються розв'язати окремі фірми у сфері збуту товару, його перевезення, складування тощо. Іншою причиною є наявні відмінності у національних системах організації й керування рухом товарів, а також у рівні досліджень проблем логістики у різних країнах. Ще одна причина полягає у безлічі функціональних напрямів діяльності в зовнішньому середовищі логістичної системи.

У сучасних умовах вітчизняні й західні фахівці виділяють кілька видів **логістики**: логістику, пов'язану із забезпеченням виробництва матеріалами (**закупівельна логістика**); **виробничу логістику**; **збутову** (маркетингову, або розподільну) **логістику**. Виділяють також і транспортну логістику, яка фактично є складовою частиною кожного із видів логістики. Невід'ємною частиною всіх видів логістики є також обов'язкова наявність логістичного інформаційного потоку, який містить у собі збір даних щодо товарного потоку, їх передачу, обробку й систематизацію із подальшою видачею готової інформації. Цю підсистему логістики часто називають **інформаційною** (або **комп'ютерною**) **логістикою**.

Якщо дотримуватися логіки західних фахівців, то кількість видів логістики можна було б іще збільшити. Оперування такими поняттями має не лише чисто термінологічне значення. Воно знаходить відображення у розширенні сфери діяльності логістики, у створенні відповідних нових організаційних структур керування фірмами, спеціальних підрозділів для керівництва переміщенням вантажів на складах підприємства, здійснення маркетингу і матеріального розподілу при реалізації готової продукції. Тому було б коректніше вести мову не про види логістики, а про її **функціональні галузі**.

Логістичні потоки

Принципова відмінність логістичного підходу до управління рухом матеріальних і нематеріальних ресурсів полягає у тому, що об'єктом управління став потік – множина об'єктів, яка сприймається як єдине ціле.

Ключовими поняттями в логістиці є *потік* і *запас* що узагальнюють безперервність зміни і переміщення продуктів праці в сфері обігу і виробництва.

Матеріальний потік – це сукупність товарно-матеріальних цінностей, які розглядаються на часовому інтервалі в процесі застосування до них різних логістичних операцій.

Форма існування матеріального потоку може змінюватися залежно від етапу просування. Так, матеріальний потік на етапі забезпечення виробничих процесів матеріальними ресурсами постає у вигляді потоку сировини, основних і допоміжних матеріалів, комплектуючих, запчастин; на етапі виробництва – у вигляді напівфабрикатів, тобто продукції незавершеного виробництва; на етапі розподілу і збуту – у вигляді готової продукції.

Матеріальні потоки можуть протікати як усередині одного підприємства, так і між різними.

Матеріальні потоки можуть перебувати у двох протилежних станах: *динамічному і статичному*. У тих випадках, коли матеріальні потоки розглядаються не в часовому інтервалі, а у визначений момент часу, вони утворюють *матеріальні запаси*.

Матеріальні потоки характеризуються кількісними і якісними показниками. Основними з них є *напруженість і потужність* матеріального потоку. Між цими показниками, як правило, спостерігається обернена залежність. Наприклад, під час транзитного постачання у великих обсягах сировини або продукції матеріальний потік може мати велику потужність (масу, кількість), але через довготривалу періодичність напруженість може бути невеликою. І, навпаки, під час організації частих поставок обсяги вантажів можуть бути порівняно великої кількості або невеликими, часті поставання роблять матеріальний потік напруженим.

Таким чином,

- *напруженість матеріального потоку* – це *інтенсивність* переміщення матеріальних ресурсів, напівфабрикатів і готової продукції;

- *потужність матеріального потоку* – це *обсяги продукції*, які переміщуються за одиницю часу.

Тому матеріальний потік має розмірність «обсяг/одиниця часу» (штуки, кг, тонни, і т. д / доба, місяць, рік і т.д.).

Управління матеріальними потоками передбачає визначення параметрів траєкторії переміщення матеріалів, до яких належать: найменування матеріальних ресурсів (сировина, напівфабрикати), їх кількість, початкова точка (вибір постачальника), виробництво (вибір технології), кінцева точка (споживач), час (в які строки потрібно виконати замовлення і реалізувати продукцію).

Завдання логістики полягає в тому, щоб організувати процеси переміщення, які у сукупності були б оптимальними для логістичної системи.

Інформаційний потік – сукупність циркулюючих в логістичній системі, між логістичною системою і зовнішнім середовищем повідомлень, необхідних для управління і контролю логістичних операцій. Він може існувати на паперових, електронних носіях, електронні та інші. Інформаційні потоки поділяють на потоки керуючої інформації та потоки даних про результати виконання процесів.

Інформаційний потік може випереджувати матеріальний потік, слідувати одночасно з ним або після нього. При цьому інформаційний потік може бути направлений як в одну сторону з матеріальним, так і у протилежну.

Інформаційний потік характеризується наступними показниками: джерело виникнення; напрямок руху потоку; періодичність, швидкість передачі та прийому; інтенсивність потоку та ін. Вимірюється інформаційний потік кількістю обробленої або переданої інформації за одиницю часу. Інформаційний потік ґрунтується на переміщенні паперових або електронних документів. Залежно від цього, він може вимірюватися або кількістю оброблених і переданих одиниць паперових документів або кількістю інформації (біт), яка міститься в тому чи іншому повідомленні.

Сервісний потік – це потік послуг, який супроводжує матеріальний потік. Природа логістичної діяльності передбачає можливість надання споживачу матеріального потоку різних логістичних послуг.

Об'єктом логістичного сервісу є різні споживачі матеріального потоку. Всі роботи в області логістичного обслуговування можна поділити на три основні групи:

- передпродажні, тобто роботи по формуванню системи логістичного обслуговування
- роботи по здійсненню логістичних послуг, які здійснюються в процесі реалізації продукції
- післяпродажний логістичний сервіс.

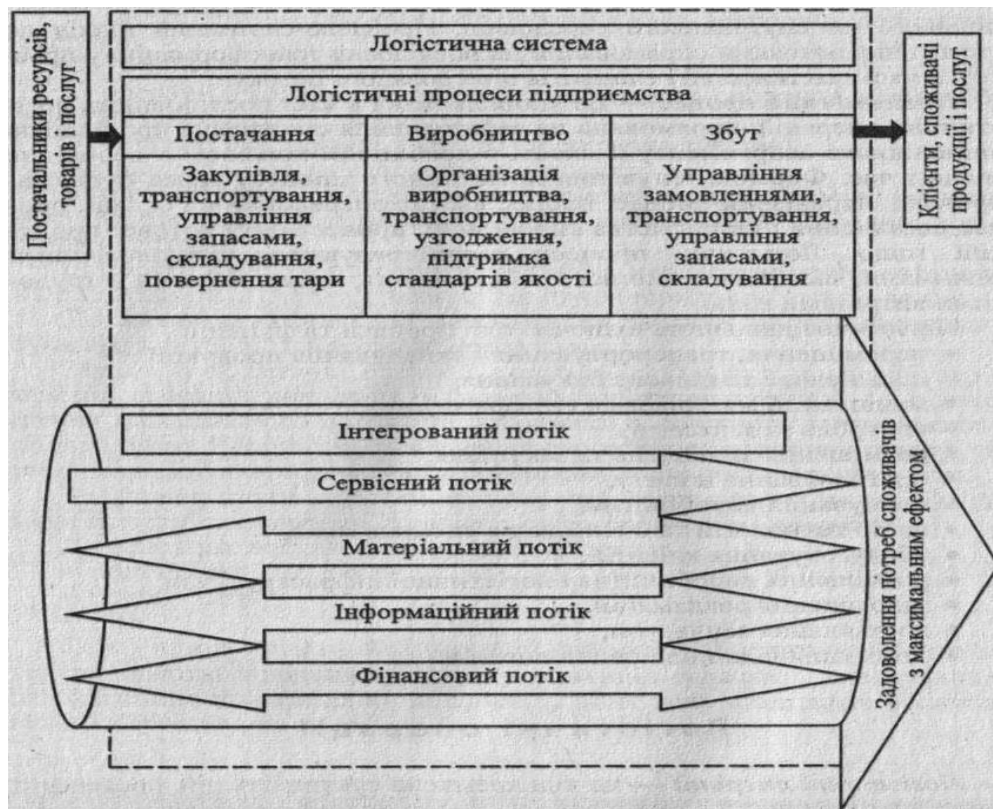
Види сервісу – обслуговуючий, виробничий, інформаційний, фінансово-кредитний.

Показник оцінки сервісу – рівень сервісу щодо забезпечення споживчого попиту за такими критеріями: «асортимент і кількість», «якість», «ціна», «час», «місце», «надійність надання сервісу» тощо.

Фінансовий потік – потік фінансових коштів, який супроводжує матеріальний, інформаційний та сервісний потоки.

Види фінансового потоку: готівковий, безготівковий, операційний, інвестиційний.

Отже, об'єктом дослідження логістики є потоки. Проте слід зазначити, що мова йде не про окремі види потоків, а про інтегровані потоки як нерозривну єдність матеріальних, інформаційних, фінансових та сервісних потоків у конкретних просторово-часових координатах (рис. 1).

Отже, для досягнення максимальної комерційної вигоди необхідно не тільки раціональне фізичне переміщення матеріальних ресурсів від постачальників до споживачів, а й ефективне управління багатоаспектним об'єктом «матеріальні ресурси + інформація + послуги + фінанси».

Логістичний процес

У логістичній парадигмі в рамках бізнес-процесів будь-якого підприємства виділяються окремі операції, ресурси і виконавці, що їм відповідають. Виконання бізнес-процесу ініціюється подіями (ситуаціями), а сам бізнес-процес являє собою одну з форм відгуку на зміну параметрів зовнішнього чи внутрішнього середовищ. Процесно-системний підхід до управління потоками спрямований на послідовну трансформацію у просторі й часі властивостей і елементів інтегрованого потоку.

Логістичний процес – це упорядкована в часі послідовність логістичних операцій, спрямована на забезпечення споживача продукцією відповідного асортименту й якості в необхідній кількості в необхідне місце і час. Формою існування логістичного процесу може бути, наприклад, перевізний процес, процес вантажопереробки на складі, процес постачання підприємства сировиною, процес збуту готової продукції тощо. Логістичні процеси характеризуються технологічними режимами, засобами технічного забезпечення, матеріальними й трудовими витратами тощо.

Логістична діяльність включає такі процеси та функції:

- переміщення, транспортування і складування продукції,
- промислове та цільове пакування,
- маніпуляції матеріалами (товарами),
- контроль за запасами,

- розміщення замовлень та закупівля,
- прогнозування попиту,
- планування виробництва,
- вибір технологій та оптимізація спеціалізацій,
- обслуговування клієнтів,
- розміщення виробництва і логістичної інфраструктури,
- задоволення реклаमाцій,
- доставляння запчастин,
- утилізація відходів і рециркулювання.

Логістичні операції

Логістичні операції – це відокремлена сукупність дій з реалізації логістичних функцій, спрямована на перетворення матеріального і/або інформаційного потоку.

Виділяють такі логістичні операції.

За природою потоку:

а) логістичні операції з матеріальним потоком (транспортування; складування; внутрішні переміщення сировини, напівфабрикатів та матеріалів під час реалізації логістичних функцій виробництва; реалізація готової продукції чи зберігання)

б) логістичні операції з інформаційним потоком (збір інформації; зберігання інформації; обробка інформації; передача інформації).

По відношенню до логістичної системи:

а) зовнішні – орієнтовані на інтеграцію логістичної системи із зовнішнім середовищем (операції у сфері постачання і збуту);

б) внутрішні – операції, що виконуються всередині логістичної системи.

За характером виконання робіт:

а) операції з доданою вартістю, які змінюють споживчі властивості товарів (технологічні операції);

б) операції без доданої вартості (зберігання товарів).

За переходом права власності на товар:

а) односторонні – операції, не пов'язані з переходом права власності на продукцію і страхових ризиків, виконуються всередині логістичної системи;

б) двосторонні – операції, пов'язані з переходом права власності на продукцію і страхових ризиків від однієї юридичної особи до іншої.

До логістичних операцій можна також зарахувати такі, як прогнозування, контроль, оперативне управління.

Зазначені логістичні операції є прямими. Однак у логістиці окрім прямих операцій виділяють і зворотні логістичні операції – переміщення матеріального потоку та інформації в напрямку, протилежному до вихідного. Наприклад, повернення своєму постачальнику товару, термін реалізації якого вичерпано, повернення тари постачальнику і т.п.

Укрупнена група логістичних операцій, спрямованих на реалізацію мети логістичної системи, називається **логістичною функцією**.

Рекомендована література

1. Альбеков А.У. Логистика комерции / А.У. Альбеков, В.П. Федько, О.А. Митько. – Ростов н/Д : Феникс, 2001. – 512 с.
2. Бажин И.И. Логистика : Компакт-учебник / И.И. Бажин. – Харьков, Консенсус, 2003. – 239 с.
3. Гаджинский А.М. Логистика : Учебник для студ. вузов / А.М. Гаджинский. – М. : Дашков и К, 2004. – 431 с.
4. Гаджинский А.М. Практикум по логистике / А.М. Гаджинский. – 3-е изд., пере раб и доп. – М. : Изд.-торг. компан. «Дашков и К», 2003. – 208 с.
5. Глогусь О. Логістика : Навч. посібник / О. Глогусь. – Тернопіль : Економічна думка. 1998. – 166 с.
6. Гордон М.П. Логистика товародвижения / М.П. Гордон, С.Б. Карнаух. – М. : Центр экономики и маркетинга, 1998. – 168 с.
7. Григорьев М.Н. Логистика : учебн. пособие для студентов вузов / М.Н. Григорьев, А.П. Долгов, С.А. Уваров. – М. : Гардарики, 2006.
8. Гурч Л.М. Логістика : Навч. посіб. для студ. ВНЗ / Л.М. Гурч / Міжрегіональна академія управління персоналом. – К. : Персонал, 2008. – 555 с.
9. Зеваков А.М. Логистика производственных и товарных запасов / А.М. Зеваков, В.В. Петров. – СПб. : Из-во Михайлова В.Д., 2002. – 320 с.
10. Зубар Н.М. Логістика у ресторанному господарстві : Навч. посіб. / Н.М. Зубар, М.Ю. Григорак. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 312 с.
11. Зубар Н.М. Логістика у ресторанному господарстві : опорний конспект лекцій / Н.М. Зубар, М.Ю. Григорак. – К., КНТЕУ, 2008. – 102 с.
12. Зубар Н.М. Логістика у ресторанному господарстві : Ситуаційні вправи (кейси) / Н.М. Зубар, М.Ю. Григорак. – К. : КНТЕУ, 2008. – 53 с.
13. Кальченко А.Г. Логістика : Навч. посіб. / А.Г. Кальченко, В.В. Кривещенко. – К., КНЕУ, 2008. – 472 с.
14. Крикавський Є.В. Логістика : Підручник / Є.В. Крикавський. – Львів : Інтел-Захід, 2004. – 414 с.
15. Логистика / В.А. Аникин, В.В. Дыбская и др. – М. : Инфра-М, 2001. – 352 с.
16. Логістика : теорія і практика [Текст] : навчальний посібник : рек. МОН України як навч. посіб. для студ. ВНЗ / В.М. Кислий, О.А. Біловодська, О.М. Олефіренко, О.М. Соляник ; МОН України, Сумський держ. ун-т. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 359, [1] с.
17. Москвітін Т.Д. Торговельна логістика : Навч. посібник / Т.Д. Москвітін. – К. : КНТЕУ, 2007.
18. П'ятницька Г.Т. Менеджмент громадського харчування : Підручник / Г.Т. П'ятницька, И.О. П'ятницька. – К. : КНТЕУ, 2001. – 655 с.
19. Пономарьова Ю.В. Логістика : Навч. посібник / Ю.В. Пономарьова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 192 с.
20. Родников А.Н. Логистика. Терминологический словарь / А.Н. Родников. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 352 с.
21. Саркисов С.В. Управление логистикой / С.В. Саркисов. – М. : ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 2001. – 416 с.

22. Семененко А.И. Логистика. Основы теории / А.И. Семененко, В.И. Сергеев. – СПб. : Политехника, 2001. – 544 с.
23. Сіренко І.В. Теоретичні аспекти виробничої логістики / І.В. Сіренко. – К. : Наук. Світ, 2001. – 26 с.
24. Сокур І.М. Транспортна логістика : Навч. посібник / І.М. Сокур, Л.М. Сокур, В.В. Герасимчук. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 222 с.